

Arbeidsmarktperspectieven Zuidwest-Gelderland

drie lange termijn scenario's van de arbeidsmarkt ten behoeve van de
Economische Ontwikkelingsvisie Rivierenland

februari 1995

Bureau Economisch Onderzoek
afdeling economische zaken

provincie

GELDERLAND

Arbeidsmarktperspectieven Zuidwest-Gelderland

drie lange termijn scenario's van de arbeidsmarktperspectieven
ten behoeve van de Economische Ontwikkelingsvisie Rivierenland

Menno Walsweer

Bureau Economisch Onderzoek
afdeling Economische Zaken

postbus 9090, 6800 GX Arnhem
telefoon: 085-599150

provincie

GELDERLAND

© Provincie Gelderland

Gebruik van de inhoud van deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld

INHOUD

pag

1	Samenvatting	
2	Nederland in drievoud	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Drie scenario's	5
3	De arbeidsmarkt in Zuidwest-Gelderland	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Beroepsbevolking	7
	- Bevolkingsgroei	8
	- Leeftijdsopbouw	8
	- Arbeidsparticipatie	8
	- Ontwikkeling van de beroepsbevolking	9
3.3	Werkgelegenheid	10
3.4	Werkloosheid	11

bijlagen

1 SAMENVATTING

1.1 Inleiding

Het StER¹ is voornemens medio 1995 een "Economische Ontwikkelingsvisie Rivierenland" uit te brengen. In dat kader is door het Bureau Economisch Onderzoek van de provincie Gelderland een verkenning opgesteld van de arbeidsmarktperspectieven voor Zuidwest-Gelderland². Met deze studie wordt beoogd bij te dragen aan de discussie met betrekking tot strategische keuzes voor de lange termijn. De verkenning is geënt op drie Nederlandse toekomstscenario's van het Centraal Planbureau. De drie scenario's schetsen sterk verschillende, maar wel plausibele en intern consistente beelden van de Nederlandse economie in de komende twintig jaar. In dit rapport wordt een projectie gepresenteerd van de landelijke arbeidsmarktscenario's op Zuidwest-Gelderland. In de tekst van dit rapport wordt uitsluitend aandacht besteed aan de ontwikkelingen op hoofdlijnen. In de bijlage is gedetailleerde informatie opgenomen.

1.2 Kenmerken van de drie toekomstscenario's

Het **Global Shift** scenario kan worden gekenschetst als het scenario van de gemiste kansen. Er vindt geen tijdige economische herstructurering plaats, maatschappelijke hervormingen worden onvoldoende of te laat doorgevoerd. Het overheersende beeld wordt bepaald door een trage economische groei. **Balanced Growth** kan als een tegenhanger van Global Shift worden gezien. Nederland en West-Europa slagen er in dit scenario in te participeren in de wereldwijde technologische ontwikkelingen, de heftige concurrentie en de snel voortgaande internationalisatie. Het economische beeld dat resulteert is zeer gunstig. **European Renaissance** schildert een eigen Europese weg in een internationale situatie, waarin een verdere terugval van de USA optreedt. Het industrie- en technologiebeleid op Europees niveau krijgt nieuwe impulsen. Ook hier ontwikkelt de Nederlandse economie zich gunstig.

1.3 Beroepsbevolking

De toekomstige aanwas van de beroepsbevolking zal in geen van de drie scenario's de groei uit het verleden evenaren. In de jaren 1975-1995 bedroeg de jaarlijkse stijging van de beroepsbevolking in Nederland 1,3%. In de toekomstscenario's European Renaissance en Balanced Growth zal ondanks de sterk toenemende participatiegraad van vooral vrouwen de groei afzwakken. In Global Shift valt de groei zelfs terug tot niet meer dan 0,5% in 2015.

Als gevolg van de snellere bevolkingsgroei ligt de toename van de beroepsbevolking in Zuidwest-Gelderland in alle scenario's een halfprocentpunt per jaar hoger. Op lange ter-

¹ regionaal samenwerkingsverband Stimuleringsprogramma Economie Rivierenland

² In dit rapport is steeds uitgegaan van het Coropgebied Zuidwest-Gelderland.

mijn bezien resulteert daardoor een substantieel ontwikkelingsverschil. Gesommeerd over de gehele scenario-periode zal de groei van de beroepsbevolking in Zuidwest-Gelderland ca. 13 procentpunten sneller verlopen dan in Nederland.

1.4 Werkgelegenheid

Na 1985 heeft zich in Zuidwest-Gelderland een zeer gunstige werkgelegenheidsontwikkeling gemanifesteerd. Vooral de dienstensector kende een stormachtige groei (in tien jaar tijd een toename van meer dan 70%). De andere sectoren hebben zich in vergelijking met Nederland eveneens veel positiever ontwikkeld (zowel de landbouw als de industrie en de bouwnijverheid). Ook in de toekomstscenario's ligt de ontwikkeling in Zuidwest-Gelderland steeds boven de landelijke groeiverwachting. De verschillen nemen echter af. Tussen 1975 en 1995 bedroeg de regionale groei meer dan het dubbele van de Nederlandse. Voor de toekomst wordt verwacht dat de groei in Zuidwest-Gelderland nog "slechts" 30- à 40% hoger zal zijn dan in Nederland.

1.5 Werkloosheid

In Zuidwest-Gelderland bestaat van oudsher een omvangrijk verschil tussen de regionale werkgelegenheid en de omvang van de beroepsbevolking. In 1995 bijvoorbeeld bedraagt het aantal arbeidsplaatsen naar schatting 76.000 tegenover een beroepsbevolking van 95.000. De kwantitative discrepantie beloopt aldus 19.000. De werkloosheid in 1995 bedraagt ca. 6.000 personen. Bij de verwachte ontwikkelingen van vraag- en aanbod op de arbeidsmarkt zal de discrepantie in de toekomst toenemen. Bij een gelijkblijvend pendelsaldo resulteert dit in een stijging van de werkloosheid.

groei in personen (x 1.000) gedurende de periode 1995-2015, Zuidwest-Gelderland:

	beroepsbevolking	werkgelegenheid	werkloosheid
Global Shift	+22	+16	+6
European Renaissance	+29	+23	+6
Balanced Growth	+31	+30	+1

Het werkloosheidspercentage van Zuidwest-Gelderland is thans lager dan in Nederland (6% vs. 9% in Nederland). Dit zal in de toekomst mogelijk veranderen. In alle scenario's is de groei van de werkgelegenheid onvoldoende om de toename van de beroepsbevolking op te vangen waardoor -bij een gelijkblijvend pendelsaldo- de werkloosheid toe zal nemen. De positie ten opzichte van Nederland verandert daardoor van positief in zeer negatief.

Hiervoor is al aangegeven dat bij de werkloosheidsramingen 1995 e.v. is uitgegaan van een constant pendelsaldo. Deze veronderstelling is vooral ingegeven door het feit dat het pendelsaldo al twee decennia lang niet noemenswaardig is gewijzigd. Het is niettemin denkbaar dat het "tekort" aan banen wordt gecompenseerd door een navenante stijging van de uitgaande pendel. De in tabel 1 gepresenteerde werkloosheidscijfers geven de trend aan waarin de werkloosheid zich ontwikkelt indien het pendelsaldo niet adequaat zal toenemen. De uitkomsten hebben vooral een signaalfunctie en laten zien dat de autonome ontwikkelingen duiden op een mogelijke verscherping van de regionale arbeidsmarktproblematiek.

Tabel 1. Werkloosheidspercentage, Nederland en Zuidwest-Gelderland (onder de veronderstelling dat het pendelsaldo van Zuidwest-Gelderland in de periode 1995-2000 constant blijft)

	Global Shift		European Renaissance		Balanced Growth	
	ned	zwg	ned	zwg	ned	zwg
1975	5	4	5	4	5	4
1980	5	4	5	4	5	4
1985	10	10	10	10	10	10
1990	8	5	8	5	8	5
1995	9	6	9	6	9	6
2000	10	13	5	6	7	8
2005	12	19	6	10	5	6
2010	11	16	6	10	4	6
2015	7	10	4	10	2	5

Bron Nederland: verschillende jaargangen CEP en "Nederland in Drievoud", CPB

Bron Zuidwest-Gelderland: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

samenvattende conclusies

De beroepsbevolking en de werkgelegenheid in Zuidwest-Gelderland hebben zich de afgelopen twintig jaar aanzienlijk sneller ontwikkeld dan in Nederland. Dit zal waarschijnlijk de komende twee decennia zo blijven. Hoewel het groeitempo zal afvlakken moet in Zuidwest-Gelderland toch nog rekening worden gehouden met een relatief hoge groei van de beroepsbevolking. Ook de werkgelegenheidsgroei ligt in de toekomstscenario's boven het landelijk gemiddelde. Er moet echter van uit worden gegaan dat de hoge banengroei uit het verleden de komende periode niet geëvenaard zal worden.

In Nederland stijgt op termijn de werkgelegenheid sneller dan de beroepsbevolking. De werkloosheid in 2015 zal daardoor lager zijn dan nu het geval is. In Balanced Growth bijvoorbeeld bestaat de werkloosheid op het einde van de scenarioperiode alleen nog maar uit een frictiewerkloosheid van ca. 2%. Voor Zuidwest-Gelderland is het perspectief minder gunstig. In alle toekomstscenario's is de groei van de werkgelegenheid onvoldoende om de groei van de beroepsbevolking op te vangen. De omvang van de beroepsbevolking is thans reeds een kwart groter dan de regionale werkgelegenheid. Deze discrepantie zal door de ontwikkelingen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt verder toenemen. Uitgaande van een gelijkblijvend pendelsaldo zal daardoor de werkloosheid stijgen. Terwijl nu het werkloosheidspercentage in Zuidwest-Gelderland ruim onder het landelijke niveau ligt, zal dit in de toekomst mogelijk 1½ tot 2½ maal zo hoog worden dan in Nederland.

Het is denkbaar dat de zojuist geschetste werkloosheidsgroei wordt voorkomen of getemperd door een navenante stijging van de uitgaande pendel. De mogelijkheden worden echter vooral bepaald door de situatie op de arbeidsmarkt in de omringende regio's en kunnen niet vanuit de regio Zuidwest-Gelderland worden beïnvloed. Andere mogelijkheden om de werkloosheidsgroei te beteugelen liggen in de beïnvloeding van vraag en aanbod binnen de eigen regio. Een snellere werkgelegenheidsgroei dan in de scenario's wordt voorzien lijkt echter een te hoge ambitie, mede gelet op het restrictieve ruimtelijke beleid. Ten slotte kan worden gedacht aan een afzwakking van bevolkingsgroei (i.c. van de inkomende migratie) ten einde de aanwas van de beroepsbevolking af te remmen en aldus de werkloosheidsgroei te beperken.

2 NEDERLAND IN DRIEVOUD

2.1 Inleiding

In 1992 heeft het Centraal Planbureau een lange termijnstudie gepubliceerd van de Nederlandse economie (Nederland in Drievooud). Daarin worden een aantal alternatieve scenario's uitgewerkt. De scenario's sluiten aan op een drietal visies ten aanzien van de groeibepalende factoren in de economie, op een sterkte-zwakke analyse van Nederland en op de trends die zich voor de toekomst aftekenen. Dit resulteert voor Nederland in drie toekomstbeelden: onvoldoende en te laat reageren op de ontwikkelingen (Global Shift), goed anticiperen en ingrijpende maatschappelijke veranderingen (Balanced Growth), een reactivering van de overlegeconomie waarbij overheid en sociale partners consensus bereiken en wederzijds bereid zijn in dat kader offers te brengen (European Renaissance). Volgens het CPB zijn zowel kwalitatief als kwantitatief de drie scenario's gelijkwaardige, plausibele toekomstbeelden. Met de studie beoogt het Planbureau bij te dragen aan de beleidsvoorbereiding en discussie met betrekking tot strategische keuzes voor de lange termijn. Bij het ontwikkelen van een beleidsstrategie mag de blik niet worden vernauwd tot de horizon van één scenario, maar is het gewenst met verschillende vergezichten rekening te houden. De drie scenario's schetsen daarom sterk verschillende, maar wel plausibele en intern consistente beelden van de Nederlandse economie in de komende vijftientig jaar³.

In dit rapport wordt een projectie gepresenteerd van de landelijke scenario's op de regio Zuidwest-Gelderland. De scenario-periode loopt tot het jaar 2015. Daarbij staat de arbeidsmarkt centraal.

2.2 Drie scenario's

De drie voor Nederland uitgewerkte scenario's worden door het Centraal Planbureau als volgt gekarakteriseerd⁴:

Het **Global Shift** scenario kan voor West-Europa en Nederland worden gekenschetst als het scenario van de gemiste kansen. Waar op wereldniveau, met name in Oost-Azië en Amerika, sprake is van een snelle technologische ontwikkeling, sterke concurrentie, creatief ondernemerschap en krachtige incentivestructuren, wordt Nederland pijnlijk geconfronteerd met de eigen zwakheden. Nederland slaagt er in Global Shift gedurende lange tijd niet in om op de internationale en nationale uitdagingen een effectief antwoord te geven. Na een lange periode van doormodderen treedt uiteindelijk een omslag op. Ondanks de omslag blijft het overheersende beeld

³ Nederland in Drievooud, pag 32, CPB

⁴ idem, pag. 369-371

van Global Shift voor Nederland gekenmerkt door trage groei, omvangrijke inactiviteit en moeizame upgradering van de sectorstructuur. Mede hierdoor stellen ook de resultaten op milieugebied teleur.

Balanced Growth kan als een tegenhanger van Global Shift worden gezien. Nederland en West-Europa slagen in dit scenario er wél in te participeren in de dynamische technologische ontwikkeling, de competitieve marktstructuren en de snel voortgaande internationalisatie. De toenemende concurrentie op open markten, zowel tussen ondernemingen als tussen overheden (beleidsconcurrentie), dwingt Nederland tot een omvangrijke versterking van de concurrentiekracht. Minder regulering van markten, sterkere incentive-structuren op de arbeidsmarkt waaronder versobering en vereenvoudiging van het sociale verzekeringsstelsel, zijn noodzakelijk om de uitdagingen van Balanced Growth van een positief antwoord te voorzien. Het scenariobeeld dat resulteert kan als zeer gunstig worden aangemerkt. Zowel wat betreft de economische- en werkgelegenheidsgroei als de transformatie van de sectorstructuur in een minder energie-, milieu- en grondstofintensieve richting.

European Renaissance schildert een eigen Europese weg in een internationale situatie, waarin een verdere terugval van de Verenigde Staten optreedt. Dit draagt bij aan het ontstaan van aparte handelsblokken, minder competitieve mondiale marktstructuren en een minder dynamische technologische ontwikkeling. Aldus is er in Nederland en Europa veel minder noodzaak en behoefte om het Europese erfgoed op het terrein van de verzorgingsstaat en de sociaal economische besturing zo sterk los te laten als in Balanced Growth, terwijl het industrie- en technologiebeleid op Europees niveau nieuwe impulsen krijgt. Ook hier ontwikkelt de Europese economie zich gunstig terwijl op het terrein van milieu- en energiebesparing eveneens belangrijke resultaten worden geboekt. Wegens het ontbreken van een mondiale aanpak blijft dit echter beperkt tot Europa.

Het Centraal Planbureau⁵ stelt dat met het oog op de toekomst strategische keuzes vereist zijn, keuzes over economische hervormingen en aanpassingen in het maatschappelijk bestel. Dit impliceert op een aantal terreinen een fundamentele aanpassing. De situatie dat het vermogen tot sociale innovatie in Nederland onvoldoende is en dat de problemen eerst groter moeten worden voordat de aanpassingen worden aangebracht is uitgewerkt in het Global Shift scenario. Hierbij is aangenomen dat pas omstreeks 2005 serieuze aanpassingen tot stand komen. In de beide andere scenario's worden de bakens eerder verzet en wordt de economische en maatschappelijke hervorming voortvarend aangepakt. Het European Renaissance scenario heeft als centrale leidraad het zoveel mogelijk behouden van de essentialia van de welvaartsstaat en reactivering van de overlegeconomie. In Balanced Growth wordt er van uitgegaan dat Nederland adequaat reageert op een omgeving die snel verandert en van heftige concurrentie, een dynamische technologische ontwikkeling en een hervorming van de welvaartsstaat.

⁵ idem, pag 378 e.v.

3 DE ARBEIDSMARKT IN ZUIDWEST-GELDERLAND

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de ramingen gepresenteerd van de beroepsbevolking, de werkgelegenheid en de werkloosheid. De landelijke ramingen zijn afkomstig uit het rapport Nederland in Drievoud, CPB. De regionale ramingen zijn via een regio-specifiek model van het Bureau Economisch Onderzoek afgeleid van de Nederlandse verwachtingen.

3.2. Beroepsbevolking

Tot de beroepsbevolking worden gerekend al degenen die betaalde beroepsarbeid verrichten alsmede zij die op dit moment niet werken maar wel in staat- en bereid zijn aan het arbeidsproces deel te nemen (ongeacht het aantal uren dat men aan het arbeidsproces deel neemt⁶).

De omvang van de beroepsbevolking wordt enerzijds bepaald door het aantal mensen in de leeftijdscategorie 15-64 jaar en anderzijds door de neiging van die bevolkingsgroep om deel te nemen aan het arbeidsproces (de zgn. participatiegraad).

Bevolkingsgroei⁷

De bevolkingsgroei in de leeftijdscategorie 15-64 jaar (de potentiële beroepsbevolking) is in Zuidwest-Gelderland de afgelopen twintig jaar sterker toegenomen dan in Nederland. Deze snellere groei werd veroorzaakt door een relatief hoog geboortecijfer en een omvangrijk vestigingsoverschot.

⁶ definitie CCS'81

⁷ In dit rapport is uitgegaan van de PRIMOS-bevolkingsprognose en niet van de provinciale bevolkingsprognose van de dienst RWG. De reden hiervoor is dat de RWG-prognose een sterk taakstellend karakter heeft. De migratie-taakstelling voor Zuidwest-Gelderland is dermate dominant dat de geraamde bevolkingsontwikkeling volledig in het teken staat van de taakstelling. De PRIMOS-prognoses beogen daarentegen een zo realistisch mogelijke raming te geven van de toekomstige bevolkingsomvang. De migratie-veronderstellingen worden niet geformuleerd op basis van politieke wenselijkheid maar op basis van de meest waarschijnlijke ontwikkeling. Er bestaat dus een methodologisch verschil tussen de PRIMOS- en RWG-prognose. Gegeven dit verschil dient voor het opstellen van een arbeidsmarktprognose om principiële redenen te worden uitgegaan van de PRIMOS-bevolkingsprognose. In de praktijk lopen de uitkomsten van PRIMOS en RWG zeer sterk uiteen: de PRIMOS-prognose voorspelt een aanzienlijk hogere bevolkingsgroei dan de RWG-prognose. De implicaties daarvan voor de arbeidsmarktprognose zijn verstrekkend. De bevolkingsgroei - en daarvan afgeleid de groei van de beroepsbevolking - vertraagt in de de RWG-prognose zo sterk, dat op zeer korte termijn in Zuidwest-Gelderland alleen nog maar een geringe frictie-werkloosheid zou bestaan. Zoals uit het vervolg van dit rapport zal blijken, moet het omgekeerde geconcludeerd worden wanneer wordt uitgegaan van de PRIMOS-bevolkingsprognose. Door de aanhoudend snelle groei van het arbeidsaanbod bestaat juist de kans dat de werkloosheid verder zal toenemen.

De komende twee decennia zal blijkens de PRIMOS-bevolkingsprognose de groei sterk afvlakken. Niettemin moet voor Zuidwest-Gelderland -met name tot 2005- nog rekening worden gehouden met een relatief sterke aanwas.

Tabel 2. Bevolkingsgroei 15-64 jaar, %-mutaties per jaar

	1975-1995	1995-2005	2005-2015
Nederland	1,3	0,5	0,2
Zuidwest-Gelderland	1,7	1,2	0,5

Bron Nederland: 1975-1993 CBS bevolkingssatistiek, 1994 e.v. prognose 1993, midden variant

Bron Zuidwest-Gelderland: 1975-1994 CBS Bevolkingstatistiek, 1995 e.v. PRIMOS'94, FOCUS/CBS.

Leeftijdsopbouw

Niet alleen het groeitempo, maar ook de leeftijdsopbouw van de bevolking zal zich wijzigen (ontgroening en de vergrijzing). Het aandeel jongeren (15-24 jaar) is afgenomen ten gunste van de leeftijdscategorie 25-44 jaar. In de komende periode zal het aandeel jongeren niet noemenswaardig meer dalen. Wel zal een verdere verschuiving binnen de oudere leeftijdscategorieën optreden waardoor de vergrijzing verder toeneemt. Het zwaartepunt zal komen te liggen op de leeftijd 45-64 jaar. Tussen Zuidwest-Gelderland en Nederland doen zich hoegenaamd geen structuurverschillen voor.

Tabel 3. Leeftijdsopbouw van de bevolking 15-64 jaar (totaal = 100%)

	Nederland			Zuidwest-Gelderland		
	1975	1995	2015	1975	1995	2015
15-24 jaar	26	20	19	26	20	19
25-44 jaar	42	47	38	44	47	37
45-64 jaar	31	33	43	30	33	44
15-64 jaar	100	100	100	100	100	100

Bron: zie tabel 2

Arbeidsparticipatie

In het Balanced Growth scenario -en in mindere mate in European Renaissance- wordt een sterke toename van de vrouwelijke participatie voorzien. De participatiegraad tendeert op lange termijn naar het hoge niveau van Zweden.

Tabel 4. Participatiegraad (beroepsbevolking in % van de 15-64 jarige bevolking)

	Nederland					Zuidwest-Gelderland				
	verleden		2015			verleden		2015		
	1975	1995	gs	er	bg	1975	1995	gs	er	bg
mannen	87	82	82	84	85	91	82	82	84	85
vrouwen	43	57	62	71	73	38	53	61	70	72
totaal	65	70	72	78	79	65	68	72	77	79

Bron Nederland: Nederland in Drievoud / CEP'94, CPB;

Bron Zuidwest-Gelderland: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Voorts wordt uitgegaan van hervormingen op het gebied van de WAO, waardoor minder personen uit het arbeidsproces worden gestoten. In Global Shift ontbreken effectieve WAO-maatregelen en neemt onder invloed van de matige economische ontwikkeling de participatie van vrouwen minder snel toe.

De arbeidsparticipatie naar leeftijd en geslacht ontwikkelt zich in Zuidwest-Gelderland langzaam maar zeker in de richting van de landelijke participatie. De verschillen uit 1975 zijn in 1995 nog maar ten dele aanwezig. Naar verwachting zet deze tendens zich voort waardoor de verschillen in 2015 nog maar zeer gering zullen zijn,

Ontwikkeling van de beroepsbevolking

De zojuist genoemde demografische ontwikkelingen (groeivertraging en vergrijzing) drukken sterk op de groei van de beroepsbevolking. Een deel van de neerwaartse effecten worden opgevangen door een toenemende arbeidsparticipatie. Desondanks zal de stijging van de Nederlandse beroepsbevolking in geen van de drie scenario's de groei uit het verleden evenaren.

Tabel 5. Groei van de beroepsbevolking naar geslacht, mutaties per jaar in procenten

	verleden			scenarioperiode 1995-2015								
	1975-1995			Global Shift			European Renaissance			Balanced Growth		
	Man	Vrw	Tot	Man	Vrw	Tot	Man	Vrw	Tot	Man	Vrw	Tot
Nederland	0,7	2,5	1,3	0,4	0,7	0,5	0,4	1,2	0,8	0,5	1,4	0,9
ZW-Gelderland	1,1	3,3	1,8	0,8	1,5	1,0	0,9	2,0	1,3	0,9	2,2	1,4

Bron Nederland: Nederland in Drievoud/CEP'94, CPB;

Bron Zuidwest-Gelderland: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

In de jaren 1975-1995 bedroeg de jaarlijkse stijging van de beroepsbevolking in Nederland 1,3%. In de toekomstscenario's European Renaissance en Balanced Growth zal ondanks de sterk toenemende participatiegraad de groei afzwakken. In Global Shift valt de groei zelfs terug tot niet meer dan 0,5%.

De toename in Zuidwest-Gelderland ligt in alle scenario's een halfprocentpunt per jaar hoger. Op lange termijn bezien resulteert daardoor een substantieel verschil. Gesommeerd over de gehele scenario-periode zal de groei van de beroepsbevolking in Zuidwest-Gelderland ca. 13 procentpunten sneller verlopen dan in Nederland.

3.3 Werkgelegenheid

Evenals bij de beroepsbevolking is de werkgelegenheid uitgedrukt in personen en geldt geen urengrens. D.w.z. alle werkzame personen c.q. arbeidsplaatsen tellen even zwaar, ongeacht het aantal uren dat gewerkt wordt.

Nederland is relatief sterk georiënteerd op activiteiten met zwakke groeivoorzichten (landbouw, voedingsmiddelensector, laagwaardige procesindustrie en energie). Zelfs onder gunstige omstandigheden zal daardoor de groei van de uitvoer en de productie achter blijven bij de groei van de wereldhandel. Een belangrijke uitdaging voor de Nederlandse economie ligt derhalve in een herstructurering naar hoogwaardiger marktsegmenten met kennisintensieve productie. In Balanced Growth en ten dele in European Renaissance wordt met succes dit transformatieproces doorlopen. In Global Shift lukt het echter niet om de produktiestructuur te verbeteren en blijft het accent liggen op laagwaardige marktsegmenten, aldus het CPB.

De verschillende macro-economische scenario's leiden tot uiteenlopende groeiverwachtingen en werkgelegenheidsontwikkelingen.

Tabel 6. Groei van de werkgelegenheid, mutaties per jaar in procenten

	verleden	scenarioperiode 1995-2015		
	1975-1995	Global Shift	European Renaissance	Balanced Growth
Nederland	0,8	0,6	1,0	1,3
Zuidwest-Gelderland	1,9	1,0	1,3	1,7

Bron Nederland: Nederland in Drievoud/CEP'94, CPB;

Bron Zuidwest-Gelderland: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

De gunstige werkgelegenheidsontwikkeling in Zuidwest-Gelderland tussen 1975 en 1995, heeft zich voornamelijk in de periode na 1985 gemanifesteerd. Vooral de dienstensector kende een stormachtige groei (in tien jaar tijd een toename van meer dan 70%). De andere sectoren kenden overigens naar verhouding eveneens een hoge groei (landbouw, industrie en bouwnijverheid).

Ook in de toekomstscenario's ligt de ontwikkeling in Zuidwest-Gelderland steeds boven

de landelijke groeiverwachting. De verschillen nemen echter af. In het verleden bedroeg de regionale groei meer dan het dubbele van de Nederlandse. Voor de toekomst wordt verwacht dat de groei in Zuidwest-Gelderland 30- à 40% hoger zal zijn dan in Nederland.

3.4 Werkloosheid⁸

Wanneer beroepsbevolking permanent groter is dan de werkgelegenheid, ontstaat structurele werkloosheid. Er is dan een duurzaam tekort aan banen. Op regionaal niveau speelt naast de verhouding beroepsbevolking / werkgelegenheid ook de pendel een rol bij het werkloosheidsniveau. Regionale onevenwichtigheden kunnen worden gecompenseerd door pendel (wanneer bijvoorbeeld een deel van de regionale beroepsbevolking in een andere regio gaat werken -de zgn. uitgaande pendel- wordt daarmee het "tekort aan banen" gecompenseerd). In Zuidwest-Gelderland bestaat van oudsher een omvangrijke discrepantie tussen de regionale werkgelegenheid en de omvang van de beroepsbevolking. Bij de hiervoor geschetste ontwikkelingen van vraag- en aanbod op de arbeidsmarkt ontstaan in Zuidwest-Gelderland de volgende regionale discrepanties:

Tabel 7 Kwantitatieve discrepantie op de arbeidsmarkt (beroepsbevolking minus werkgelegenheid) in Zuidwest Gelderland, x 1.000 personen

	Global Shift	European Renaissance	Balanced Growth
1995	19	19	19
2000	26	19	21
2005	33	24	20
2010	31	25	20
2015	25	25	20

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

In het verleden heeft de kwantitatieve discrepantie op de arbeidsmarkt in Zuidwest-Gelderland -tezamen met de geografische ligging van het gebied⁹- geresulteerd in een hoog uitgaand pendelsaldo. Intussen ligt het pendelsaldo al vanaf het einde van de jaren zeventig op een constant niveau¹⁰. Wordt in het verlengde daarvan aangenomen dat de

⁸ De werkloosheid wordt door het CPB in de studie "Nederland in Drievoud" gedefinieerd als Werkzoekenden Zonder Baan. Dit begrip is ruimer dan de Geregistreeerde Werkloosheid van het CBS (in Nederland voor 1993 respectievelijk 550.000 en 415.000). In dit rapport is de regionale werkloosheid overeenkomstig de CPB-definitie.

⁹ Door de ligging temidden van grote werkgelegenheidsconcentraties aan de randen van het gebied (Arnhem/Nijmegen, Den Bosch, Utrecht, Rotterdam e.o.) is de feitelijke arbeidsmarkt voor Zuidwest-Gelderland veel ruimer dan de begrenzing van het geografische gebied. Ook wanneer beroepsbevolking en werkgelegenheid in Zuidwest-Gelderland in evenwicht zouden zijn, dan zou er door deze omstandigheid toch een aanzienlijke pendel zijn.

¹⁰ AKT 1975-1985 en EBB 1987-1990, CBS

komende periode het pendelsaldo stabiel blijft, dan moet in de verschillende scenario's rekening worden gehouden met een aanzienlijke werkloosheidsgroei.

groei in personen (x 1.000) gedurende de periode 1995-2015, Zuidwest-Gelderland:

	beroepsbevolking	werkgelegenheid	werkloosheid
Global Shift	+ 22	+ 16	+ 6
European Renaissance	+ 29	+ 23	+ 6
Balanced Growth	+ 31	+ 30	+ 1

Het werkloosheidspercentage van Zuidwest-Gelderland is thans éénderde lager dan in Nederland (6% vs. 9% in Nederland). Dit zal in de toekomst mogelijk veranderen. In alle scenario's is de groei van de werkgelegenheid onvoldoende om de toename van de beroepsbevolking op te vangen waardoor de werkloosheid toe zal nemen. De positie ten opzichte van Nederland verandert daardoor van positief in zeer negatief.

Tabel 8. Werkloosheid en het werkloosheidspercentage, Nederland en Zuidwest-Gelderland
(onder de veronderstelling dat het pendelsaldo van Zuidwest-Gelderland in de periode 1995-2000 constant blijft)

	werkloosheid (x 1.000)						werkloosheidspercentage					
	ned				zwg		ned				zwg	
1975	260		3				5		4			
1980	282		3				5		4			
1985	670		8				10		10			
1990	523		5				8		5			
1995	631		6				9		6			
	Global Shift		European Renaissance		Balanced Growth		Global Shift		European Renaissance		Balanced Growth	
	ned	zwg	ned	zwg	ned	zwg	ned	zwg	ned	zwg	ned	zwg
2000	715	13	375	6	548	8	10	13	5	6	7	8
2005	888	20	507	11	407	7	12	19	6	10	5	6
2010	845	18	508	12	335	7	11	16	6	10	4	6
2015	573	12	370	12	189	7	7	10	4	10	2	5

Bron Nederland: verschillende jaargangen CEP en "Nederland in Drievoud", CPB

Bron Zuidwest-Gelderland: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Hiervoor is al aangegeven dat bij de werkloosheidsramingen 1995 e.v. is uitgegaan van een constant pendelsaldo. Deze veronderstelling is vooral ingegeven door het feit dat het pendelsaldo al twee decennia lang niet noemenswaardig is gewijzigd. Bij de vooruitberekeningen is daarom bij wijze van werkhypothese eveneens uitgegaan van een stabiel pendelsaldo. Het is niettemin denkbaar dat de dreigende werkloosheidsgroei wordt voorkomen of getemperd door een navenante stijging van de uitgaande pendel. De mogelijkheden worden echter vooral bepaald door de situatie op de arbeidsmarkt in

de omringende regio's en kunnen niet vanuit de regio Zuidwest-Gelderland worden beïnvloed.

Andere mogelijkheden om de werkloosheidsgroei te beteugelen liggen in de beïnvloeding van vraag en aanbod van arbeid. De werkgelegenheid nog sneller te laten groeien dan in de scenario's wordt voorzien, lijkt een te hoge ambitie, mede gelet op het restrictieve ruimtelijke beleid. Ten slotte kan gedacht worden aan een afzwakking van bevolkingsgroei (i.c. van de inkomende migratie) ten einde de aanwas van de beroepsbevolking af te remmen en aldus de groei van de werkloosheid te beperken..

Ten slotte wordt er nogmaals met nadruk op gewezen dat de gepresenteerde werkloosheidscijfers de trend aan geven waarin de werkloosheid zich ontwikkelt indien het pendelsaldo niet adequaat zal toenemen. De uitkomsten hebben vooral een signaalfunctie en laten zien dat de autonome ontwikkelingen duiden op een mogelijke verscherping van de regionale arbeidsmarktproblematiek.

BIJLAGEN

- bevolking
- beroepsbevolking
- werkgelegenheid

Coropgebied Zuidwest-Gelderland, bevolkingsprognose per 1-1

	mannen			vrouwen			totaal		
	1995	2005	2015	1995	2005	2015	1995	2005	2015
0- 4	7800	8573	7627	7432	8168	7265	15232	16741	14892
5- 9	7259	8857	8207	6959	8415	7793	14218	17272	16000
10-14	7099	8468	9063	6638	8021	8581	13737	16489	17644
15-19	7245	7880	9289	6849	7558	8830	14094	15438	18119
20-24	7682	6372	7349	7113	6036	7012	14795	12408	14361
25-29	8699	6938	7282	8331	6499	6859	17030	13437	14141
30-34	8931	9285	7678	8511	8546	7034	17442	17831	14712
35-39	8322	10457	8084	8273	9739	7377	16595	20196	15461
40-44	8218	10086	9869	8016	9477	9067	16234	19563	18936
45-49	8536	8995	10761	8209	8829	10040	16745	17824	20801
50-54	6492	8424	10171	5958	8277	9660	12450	16701	19831
55-59	5034	8400	8822	4708	8270	8830	9742	16670	17652
60-64	4267	6091	7907	4526	5889	8069	8793	11980	15976
65-69	3707	4431	7382	4157	4514	7772	7864	8945	15154
70-74	2985	3365	4839	3950	4085	5289	6935	7450	10128
75-79	1802	2457	2998	2734	3447	3783	4536	5904	6781
80-84	1121	1464	1704	2024	2747	2909	3145	4211	4613
85+	675	754	1029	1642	2030	2644	2317	2784	3673
totaal	105874	121297	130061	106030	120547	128814	211904	241844	258875

Bron: PRIMOS'94, FOCUS / CBS

ZWG, beroepsbevolking, definitie CPB, Global Shift

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	10.7	10.2	10.3	10.1	8.8	7.8	8.2	8.7	9.2
25-44	23.1	26.1	27.8	30.9	32.6	34.6	34.9	33.2	32.0
45-64	13.5	12.9	13.6	14.6	17.4	19.5	21.5	24.7	27.4
15-64	47.3	49.2	51.7	55.6	58.8	61.9	64.6	66.6	68.6
vrouwen									
15-24	8.5	8.5	8.8	9.1	8.3	8.0	8.5	8.9	9.3
25-44	6.7	10.0	13.1	17.1	19.8	21.3	21.7	22.7	23.6
45-64	3.7	4.1	4.6	5.9	8.1	9.5	10.8	12.8	15.5
15-64	18.9	22.6	26.5	32.1	36.2	38.8	41.0	44.4	48.4
totaal									
15-24	19.2	18.7	19.1	19.2	17.1	15.8	16.7	17.6	18.5
25-44	29.8	36.1	40.9	48.0	52.4	55.9	56.6	55.9	55.6
45-64	17.2	17.0	18.2	20.5	25.5	29.0	32.3	37.5	42.9
15-64	66.2	71.8	78.2	87.7	95.0	100.7	105.6	111.0	117.0

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	122	116	117	115	100	89	93	99	105
25-44	71	80	85	95	100	106	107	102	98
45-64	78	74	78	84	100	112	124	142	157
15-64	80	84	88	95	100	105	110	113	117
vrouwen									
15-24	102	102	106	110	100	96	102	107	112
25-44	34	51	66	86	100	108	110	115	119
45-64	46	51	57	73	100	117	133	158	191
15-64	52	62	73	89	100	107	113	123	134
totaal									
15-24	112	109	112	112	100	92	98	103	108
25-44	57	69	78	92	100	107	108	107	106
45-64	67	67	71	80	100	114	127	147	168
15-64	70	76	82	92	100	106	111	117	123

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken, Provincie Gelderland

NEDERLAND, beroepsbevolking, definitie CPB, Global Shift

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	808	796	794	732	631	566	586	621	641
25-44	1826	1988	2152	2340	2415	2445	2373	2266	2187
45-64	1103	1051	1083	1081	1225	1323	1441	1590	1763
15-64	3737	3835	4029	4153	4271	4334	4400	4477	4591
vrouwen									
15-24	709	729	735	698	624	578	607	631	642
25-44	681	938	1195	1473	1628	1644	1601	1619	1649
45-64	388	406	438	508	638	702	771	879	1025
15-64	1778	2073	2368	2679	2890	2924	2979	3129	3316
totaal									
15-24	1517	1525	1529	1430	1255	1144	1193	1252	1283
25-44	2507	2926	3347	3813	4043	4089	3974	3885	3836
45-64	1491	1457	1521	1589	1863	2025	2212	2469	2788
15-64	5515	5908	6397	6832	7161	7258	7379	7606	7907

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	128	126	126	116	100	90	93	98	102
25-44	76	82	89	97	100	101	98	94	91
45-64	90	86	88	88	100	108	118	130	144
15-64	87	90	94	97	100	101	103	105	107
vrouwen									
15-24	114	117	118	112	100	93	97	101	103
25-44	42	58	73	90	100	101	98	99	101
45-64	61	64	69	80	100	110	121	138	161
15-64	62	72	82	93	100	101	103	108	115
totaal									
15-24	121	122	122	114	100	91	95	100	102
25-44	62	72	83	94	100	101	98	96	95
45-64	80	78	82	85	100	109	119	133	150
15-64	77	83	89	95	100	101	103	106	110

Bron: CPB, bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken,
Provincie Gelderland

ZWG, beroepsbevolking, definitie CPB, European Renaissance

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	10.7	10.2	10.3	10.1	8.8	7.3	7.6	8.1	8.4
25-44	23.1	26.1	27.8	30.9	32.6	34.9	35.2	33.7	31.6
45-64	13.5	12.9	13.6	14.6	17.4	20.0	23.3	26.7	29.7
15-64	47.3	49.2	51.7	55.6	58.8	62.2	66.1	68.5	69.7
vrouwen									
15-24	8.5	8.5	8.8	9.1	8.3	7.5	7.9	8.2	8.5
25-44	6.7	10.0	13.1	17.1	19.8	22.5	24.4	25.6	26.1
45-64	3.7	4.1	4.6	5.9	8.1	10.2	13.1	16.4	19.6
15-64	18.9	22.6	26.5	32.1	36.2	40.2	45.4	50.2	54.2
totaal									
15-24	19.2	18.7	19.1	19.2	17.1	14.8	15.5	16.3	16.9
25-44	29.8	36.1	40.9	48.0	52.4	57.4	59.6	59.3	57.7
45-64	17.2	17.0	18.2	20.5	25.5	30.2	36.4	43.1	49.3
15-64	66.2	71.8	78.2	87.7	95.0	102.4	111.5	118.7	123.9

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	122	116	117	115	100	83	86	92	95
25-44	71	80	85	95	100	107	108	103	97
45-64	78	74	78	84	100	115	134	153	171
15-64	80	84	88	95	100	106	112	116	119
vrouwen									
15-24	102	102	106	110	100	90	95	99	102
25-44	34	51	66	86	100	114	123	129	132
45-64	46	51	57	73	100	126	162	202	242
15-64	52	62	73	89	100	111	125	139	150
totaal									
15-24	112	109	112	112	100	87	91	95	99
25-44	57	69	78	92	100	110	114	113	110
45-64	67	67	71	80	100	118	143	169	193
15-64	70	76	82	92	100	108	117	125	130

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken, Provincie Gelderland

NEDERLAND, beroepsbevolking, definitie CPB, European Renaissance

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	808	796	794	732	631	525	545	570	583
25-44	1826	1988	2152	2340	2415	2469	2436	2303	2160
45-64	1103	1051	1083	1081	1225	1360	1562	1766	1923
15-64	3737	3835	4029	4153	4271	4354	4543	4639	4666
vrouwen									
15-24	709	729	735	698	624	545	565	581	584
25-44	681	938	1195	1473	1628	1738	1802	1825	1820
45-64	388	406	438	508	638	756	931	1128	1297
15-64	1778	2073	2368	2679	2890	3039	3298	3534	3701
totaal									
15-24	1517	1525	1529	1430	1255	1070	1110	1151	1167
25-44	2507	2926	3347	3813	4043	4207	4238	4128	3980
45-64	1491	1457	1521	1589	1863	2116	2493	2894	3220
15-64	5515	5908	6397	6832	7161	7393	7841	8173	8367

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	128	126	126	116	100	83	86	90	92
25-44	76	82	89	97	100	102	101	95	89
45-64	90	86	88	88	100	111	128	144	157
15-64	87	90	94	97	100	102	106	109	109
vrouwen									
15-24	114	117	118	112	100	87	91	93	94
25-44	42	58	73	90	100	107	111	112	112
45-64	61	64	69	80	100	118	146	177	203
15-64	62	72	82	93	100	105	114	122	128
totaal									
15-24	121	122	122	114	100	85	88	92	93
25-44	62	72	83	94	100	104	105	102	98
45-64	80	78	82	85	100	114	134	155	173
15-64	77	83	89	95	100	103	109	114	117

Bron: CPB, bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken,
Provincie Gelderland

ZWG, beroepsbevolking, definitie CPB, Balanced Growth

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	10.7	10.2	10.3	10.1	8.8	7.3	7.6	8.1	8.4
25-44	23.1	26.1	27.8	30.9	32.6	35.2	35.5	33.6	31.5
45-64	13.5	12.9	13.6	14.6	17.4	20.3	23.8	27.4	30.2
15-64	47.3	49.2	51.7	55.6	58.8	62.8	66.9	69.1	70.1
vrouwen									
15-24	8.5	8.5	8.8	9.1	8.3	7.5	7.9	8.2	8.4
25-44	6.7	10.0	13.1	17.1	19.8	22.9	25.0	26.1	26.5
45-64	3.7	4.1	4.6	5.9	8.1	10.5	13.9	17.6	21.1
15-64	18.9	22.6	26.5	32.1	36.2	40.9	46.8	51.9	56.0
totaal									
15-24	19.2	18.7	19.1	19.2	17.1	14.8	15.5	16.3	16.8
25-44	29.8	36.1	40.9	48.0	52.4	58.1	60.5	59.7	58.0
45-64	17.2	17.0	18.2	20.5	25.5	30.8	37.7	45.0	51.3
15-64	66.2	71.8	78.2	87.7	95.0	103.7	113.7	121.0	126.1

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	122	116	117	115	100	83	86	92	95
25-44	71	80	85	95	100	108	109	103	97
45-64	78	74	78	84	100	117	137	157	174
15-64	80	84	88	95	100	107	114	118	119
vrouwen									
15-24	102	102	106	110	100	90	95	99	101
25-44	34	51	66	86	100	116	126	132	134
45-64	46	51	57	73	100	130	172	217	260
15-64	52	62	73	89	100	113	129	143	155
totaal									
15-24	112	109	112	112	100	87	91	95	98
25-44	57	69	78	92	100	111	115	114	111
45-64	67	67	71	80	100	121	148	176	201
15-64	70	76	82	92	100	109	120	127	133

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken, Provincie Gelderland

NEDERLAND, beroepsbevolking, definitie CPB, Balanced Growth

X 1.000 personen

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	808	796	794	732	631	526	546	570	583
25-44	1826	1988	2152	2340	2415	2485	2453	2293	2150
45-64	1103	1051	1083	1081	1225	1381	1598	1811	1961
15-64	3737	3835	4029	4153	4271	4392	4597	4674	4694
vrouwen									
15-24	709	729	735	698	624	546	565	581	583
25-44	681	938	1195	1473	1628	1765	1840	1860	1851
45-64	388	406	438	508	638	782	986	1209	1397
15-64	1778	2073	2368	2679	2890	3093	3391	3650	3831
totaal									
15-24	1517	1525	1529	1430	1255	1072	1111	1151	1166
25-44	2507	2926	3347	3813	4043	4250	4293	4153	4001
45-64	1491	1457	1521	1589	1863	2163	2584	3020	3358
15-64	5515	5908	6397	6832	7161	7485	7988	8324	8525

indexcijfers, 1995=100

mannen	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
15-24	128	126	126	116	100	83	87	90	92
25-44	76	82	89	97	100	103	102	95	89
45-64	90	86	88	88	100	113	130	148	160
15-64	87	90	94	97	100	103	108	109	110
vrouwen									
15-24	114	117	118	112	100	88	91	93	93
25-44	42	58	73	90	100	108	113	114	114
45-64	61	64	69	80	100	123	155	189	219
15-64	62	72	82	93	100	107	117	126	133
totaal									
15-24	121	122	122	114	100	85	89	92	93
25-44	62	72	83	94	100	105	106	103	99
45-64	80	78	82	85	100	116	139	162	180
15-64	77	83	89	95	100	105	112	116	119

Bron: CPB, bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afd. Economische Zaken,
Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Zuidwest-Gelderland, scenario Global Shift

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	9.1	8.4	9.2	9.7	10.0	9.6	9.5	12.0	13.3
2 Voedingsmiddelenindustrie	2.1	1.5	1.3	1.3	1.1	0.8	0.7	0.6	0.6
3 Textiel-, kleding en lederind.	0.8	0.3	0.3	0.6	0.6	0.5	0.3	0.3	0.3
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	7.6	6.4	4.8	5.8	5.3	4.7	3.8	3.8	4.3
5 Chemische- en rubber ind.	1.2	1.1	1.2	1.5	1.6	1.6	1.6	1.7	1.9
6 Metaalindustrie	4.4	4.3	3.2	4.4	4.2	4.1	3.6	3.5	3.8
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8
8 Delfstoffenwinning	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
1-8 NIJVERHEID	16.8	14.2	11.5	14.3	13.6	12.5	10.9	10.8	11.8
9 BOUWNIJVERHEID	4.8	5.7	5.0	6.4	6.6	5.9	5.3	5.6	5.8
10 Woningbezit	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
11 Handel	7.1	9.6	10.1	13.3	16.2	14.8	13.7	15.5	20.0
12 Vervoer- en com. bedr.	2.1	2.7	2.3	3.4	3.8	3.8	4.1	4.6	5.4
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	4.4	5.0	6.2	9.6	12.7	13.5	13.7	15.8	18.7
14 Kwartaire diensten	3.9	4.7	5.1	6.4	7.7	8.8	9.6	9.8	10.9
10-14 DIENSTEN	17.7	22.2	23.9	33.0	40.8	41.3	41.5	46.1	55.4
1-14 BEDRIJVEN	48.4	50.5	49.6	63.4	71.0	69.3	67.2	74.5	86.3
15 OVERHEID	3.7	4.6	5.1	4.9	5.0	5.3	5.7	5.8	5.8
1-15 TOTAAL	52.1	55.1	54.7	68.3	76.0	74.6	72.9	80.3	92.1

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Nederland, scenario Global Shift

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	353	327	327	320	313	293	278	301	306
2 Voedingsmiddelenindustrie	205	184	171	176	178	159	148	136	142
3 Textiel-, kleding en lederind.	123	82	59	68	62	53	41	34	32
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	259	244	212	243	240	226	204	204	216
5 Chemische- en rubber ind.	126	113	114	131	123	113	103	103	109
6 Metaalindustrie	519	460	416	445	406	381	323	306	315
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	56	56	57	55	54	55	58	58	57
8 Delfstoffenwinning	7	10	9	10	10	10	11	11	11
1-8 NIJVERHEID	1295	1149	1038	1128	1073	997	888	852	882
9 BOUWNIJVERHEID	486	499	370	414	411	370	323	330	345
10 Woningbezit	20	27	29	29	33	34	33	34	34
11 Handel	845	882	846	1007	1110	1057	1018	1084	1243
12 Vervoer- en com. bedr.	345	353	357	387	409	412	428	466	521
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	836	957	1014	1256	1401	1453	1466	1607	1807
14 Kwartaire diensten	657	745	813	903	1010	1120	1201	1216	1315
10-14 DIENSTEN	2703	2964	3059	3582	3963	4076	4146	4407	4920
1-14 BEDRIJVEN	4837	4939	4794	5444	5760	5736	5635	5890	6453
15 OVERHEID	677	753	784	798	770	807	856	871	881
1-15 TOTAAL	5514	5692	5578	6242	6530	6543	6491	6761	7334

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Zuidwest-Gelderland, scenario European Renaissance

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	9.1	8.4	9.2	9.7	10.0	10.5	9.6	10.6	11.0
2 Voedingsmiddelenindustrie	2.1	1.5	1.3	1.3	1.1	1.0	1.0	0.7	0.6
3 Textiel-, kleding en lederind.	0.8	0.3	0.3	0.6	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	7.6	6.4	4.8	5.8	5.3	4.6	3.9	3.4	3.2
5 Chemische- en rubber ind.	1.2	1.1	1.2	1.5	1.6	1.7	1.9	2.1	2.2
6 Metaalindustrie	4.4	4.3	3.2	4.4	4.2	4.5	4.6	4.8	4.9
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.8	0.9
8 Delfstoffenwinning	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
1-8 NIJVERHEID	16.8	14.2	11.5	14.3	13.6	13.1	12.8	12.4	12.4
9 BOUWNIJVERHEID	4.8	5.7	5.0	6.4	6.6	6.8	6.7	6.7	6.6
10 Woningbezit	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
11 Handel	7.1	9.6	10.1	13.3	16.2	18.1	20.1	22.1	23.7
12 Vervoer- en com. bedr.	2.1	2.7	2.3	3.4	3.8	4.4	5.0	5.4	5.6
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	4.4	5.0	6.2	9.6	12.7	15.1	16.6	17.9	19.3
14 Kwartaire diensten	3.9	4.7	5.1	6.4	7.7	9.5	11.0	12.4	14.0
10-14 DIENSTEN	17.7	22.2	23.9	33.0	40.8	47.5	53.1	58.2	63.0
1-14 BEDRIJVEN	48.4	50.5	49.6	63.4	71.0	77.9	82.2	87.9	93.0
15 OVERHEID	3.7	4.6	5.1	4.9	5.0	5.4	5.5	5.8	6.0
1-15 TOTAAL	52.1	55.1	54.7	68.3	76.0	83.3	87.7	93.7	99.0

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Nederland, scenario European Renaissance

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	353	327	327	320	313	306	280	280	272
2 Voedingsmiddelenindustrie	205	184	171	176	178	167	168	149	133
3 Textiel-, kleding en lederind.	123	82	59	68	62	56	50	46	47
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	259	244	212	243	240	223	205	196	190
5 Chemische- en rubber ind.	126	113	114	131	123	123	136	143	149
6 Metaalindustrie	519	460	416	445	406	413	410	407	404
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	56	56	57	55	54	58	60	62	63
8 Delfstoffenwinning	7	10	9	10	10	11	11	12	12
1-8 NIJVERHEID	1295	1149	1038	1128	1073	1051	1040	1015	998
9 BOUWNIJVERHEID	486	499	370	414	411	432	420	416	412
10 Woningbezit	20	27	29	29	33	35	34	34	32
11 Handel	845	882	846	1007	1110	1176	1246	1317	1375
12 Vervoer- en com. bedr.	345	353	357	387	409	441	465	484	498
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	836	957	1014	1256	1401	1561	1663	1751	1847
14 Kwartaire diensten	657	745	813	903	1010	1199	1351	1497	1667
10-14 DIENSTEN	2703	2964	3059	3582	3963	4412	4759	5083	5419
1-14 BEDRIJVEN	4837	4939	4794	5444	5760	6201	6499	6794	7101
15 OVERHEID	677	753	784	798	770	817	835	871	896
1-15 TOTAAL	5514	5692	5578	6242	6530	7018	7334	7665	7997

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Zuidwest-Gelderland, scenario Balanced Growth

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	9.1	8.4	9.2	9.7	10.0	10.3	10.7	10.5	10.5
2 Voedingsmiddelenindustrie	2.1	1.5	1.3	1.3	1.1	0.8	1.0	0.9	1.0
3 Textiel-, kleding en lederind.	0.8	0.3	0.3	0.6	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	7.6	6.4	4.8	5.8	5.3	4.5	4.5	4.1	3.7
5 Chemische- en rubber ind.	1.2	1.1	1.2	1.5	1.6	1.7	2.0	2.2	2.5
6 Metaalindustrie	4.4	4.3	3.2	4.4	4.2	4.4	4.8	5.1	5.1
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.8	0.9
8 Delfstoffenwinning	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
1-8 NIJVERHEID	16.8	14.2	11.5	14.3	13.6	12.8	13.8	13.7	13.8
9 BOUWNIJVERHEID	4.8	5.7	5.0	6.4	6.6	6.9	7.1	7.3	7.2
10 Woningbezit	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
11 Handel	7.1	9.6	10.1	13.3	16.2	18.3	23.2	27.1	30.2
12 Vervoer- en com. bedr.	2.1	2.7	2.3	3.4	3.8	3.6	3.9	3.8	3.6
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	4.4	5.0	6.2	9.6	12.7	15.7	19.0	20.5	21.5
14 Kwartaire diensten	3.9	4.7	5.1	6.4	7.7	9.2	10.9	12.3	14.2
10-14 DIENSTEN	17.7	22.2	23.9	33.0	40.8	47.2	57.4	64.1	69.9
1-14 BEDRIJVEN	48.4	50.5	49.6	63.4	71.0	77.2	89.0	95.6	101.4
15 OVERHEID	3.7	4.6	5.1	4.9	5.0	5.1	5.0	5.0	5.0
1-15 TOTAAL	52.1	55.1	54.7	68.3	76.0	82.3	94.0	100.6	106.4

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, Provincie Gelderland

Totale werkgelegenheid in personen, X 1000, Nederland, scenario Balanced Growth

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	353	327	327	320	313	304	296	279	264
2 Voedingsmiddelenindustrie	205	184	171	176	178	165	174	169	175
3 Textiel-, kleding en lederind.	123	82	59	68	62	59	57	53	56
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	259	244	212	243	240	219	220	213	202
5 Chemische- en rubber ind.	126	113	114	131	123	126	143	157	164
6 Metaalindustrie	519	460	416	445	406	403	419	428	421
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	56	56	57	55	54	57	61	63	65
8 Delfstoffenwinning	7	10	9	10	10	11	11	12	12
1-8 NIJVERHEID	1295	1149	1038	1128	1073	1040	1085	1095	1095
9 BOUWNIJVERHEID	486	499	370	414	411	431	447	455	448
10 Woningbezit	20	27	29	29	33	35	36	37	37
11 Handel	845	882	846	1007	1110	1186	1357	1497	1606
12 Vervoer- en com. bedr.	345	353	357	387	409	397	411	410	398
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	836	957	1014	1256	1401	1602	1829	1933	2001
14 Kwartaire diensten	657	745	813	903	1010	1158	1335	1485	1686
10-14 DIENSTEN	2703	2964	3059	3582	3963	4378	4968	5362	5728
1-14 BEDRIJVEN	4837	4939	4794	5444	5760	6153	6796	7191	7535
15 OVERHEID	677	753	784	798	770	784	785	798	801
1-15 TOTAAL	5514	5692	5578	6242	6530	6937	7581	7989	8336

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, ZW-Gelderland, scenario Global Shift

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	91	84	92	97	100	96	95	120	133
2 Voedingsmiddelenindustrie	191	136	118	118	100	73	64	55	55
3 Textiel-, kleding en lederind.	133	50	50	100	100	83	50	50	50
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	143	121	91	109	100	89	72	72	81
5 Chemische- en rubber ind.	75	69	75	94	100	100	100	106	119
6 Metaalindustrie	105	102	76	105	100	98	86	83	90
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	71	71	86	86	100	100	114	114	114
8 Delfstoffenwinning	200	100	100	100	100	100	100	100	100
1-8 NIJVERHEID	124	104	85	105	100	92	80	79	87
9 BOUWNIJVERHEID	73	86	76	97	100	89	80	85	88
10 Woningbezit	50	50	50	75	100	100	100	100	100
11 Handel	44	59	62	82	100	91	85	96	123
12 Vervoer- en com. bedr.	55	71	61	89	100	100	108	121	142
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	35	39	49	76	100	106	108	124	147
14 Kwartaire diensten	51	61	66	83	100	114	125	127	142
10-14 DIENSTEN	43	54	59	81	100	101	102	113	136
1-14 BEDRIJVEN	68	71	70	89	100	98	95	105	122
15 OVERHEID	74	92	102	98	100	106	114	116	116
1-15 TOTAAL	69	73	72	90	100	98	96	106	121

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, Nederland, scenario Global Shift

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	113	104	104	102	100	94	89	96	98
2 Voedingsmiddelenindustrie	115	103	96	99	100	89	83	76	80
3 Textiel-, kleding en lederind.	198	132	95	110	100	85	66	55	52
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	108	102	88	101	100	94	85	85	90
5 Chemische- en rubber ind.	102	92	93	107	100	92	84	84	89
6 Metaalindustrie	128	113	102	110	100	94	80	75	78
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	104	104	106	102	100	102	107	107	106
8 Delfstoffenwinning	70	100	90	100	100	100	110	110	110
1-8 NIJVERHEID	121	107	97	105	100	93	83	79	82
9 BOUWNIJVERHEID	118	121	90	101	100	90	79	80	84
10 Woningbezit	61	82	88	88	100	103	100	103	103
11 Handel	76	79	76	91	100	95	92	98	112
12 Vervoer- en com. bedr.	84	86	87	95	100	101	105	114	127
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	60	68	72	90	100	104	105	115	129
14 Kwartaire diensten	65	74	80	89	100	111	119	120	130
10-14 DIENSTEN	68	75	77	90	100	103	105	111	124
1-14 BEDRIJVEN	84	86	83	95	100	100	98	102	112
15 OVERHEID	88	98	102	104	100	105	111	113	114
1-15 TOTAAL	84	87	85	96	100	100	99	104	112

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, ZW-Gelderland, scenario European Renaissance

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	91	84	92	97	100	105	96	106	110
2 Voedingsmiddelenindustrie	191	136	118	118	100	91	91	64	55
3 Textiel-, kleding en lederind.	133	50	50	100	100	83	83	83	83
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	143	121	91	109	100	87	74	64	60
5 Chemische- en rubber ind.	75	69	75	94	100	106	119	131	138
6 Metaalindustrie	105	102	76	105	100	107	110	114	117
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	71	71	86	86	100	100	114	114	129
8 Delfstoffenwinning	200	100	100	100	100	100	100	100	100
1-8 NIJVERHEID	124	104	85	105	100	96	94	91	91
9 BOUWNIJVERHEID	73	86	76	97	100	103	102	102	100
10 Woningbezit	50	50	50	75	100	100	100	100	100
11 Handel	44	59	62	82	100	112	124	136	146
12 Vervoer- en com. bedr.	55	71	61	89	100	116	132	142	147
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	35	39	49	76	100	119	131	141	152
14 Kwartaire diensten	51	61	66	83	100	123	143	161	182
10-14 DIENSTEN	43	54	59	81	100	116	130	143	154
1-14 BEDRIJVEN	68	71	70	89	100	110	116	124	131
15 OVERHEID	74	92	102	98	100	108	110	116	120
1-15 TOTAAL	69	73	72	90	100	110	115	123	130

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, Nederland, scenario European Renaissance

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	113	104	104	102	100	98	89	89	87
2 Voedingsmiddelenindustrie	115	103	96	99	100	94	94	84	75
3 Textiel-, kleding en lederind.	198	132	95	110	100	90	81	74	76
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	108	102	88	101	100	93	85	82	79
5 Chemische- en rubber ind.	102	92	93	107	100	100	111	116	121
6 Metaalindustrie	128	113	102	110	100	102	101	100	100
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	104	104	106	102	100	107	111	115	117
8 Delfstoffenwinning	70	100	90	100	100	110	110	120	120
1-8 NIJVERHEID	121	107	97	105	100	98	97	95	93
9 BOUWNIJVERHEID	118	121	90	101	100	105	102	101	100
10 Woningbezit	61	82	88	88	100	106	103	103	97
11 Handel	76	79	76	91	100	106	112	119	124
12 Vervoer- en com. bedr.	84	86	87	95	100	108	114	118	122
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	60	68	72	90	100	111	119	125	132
14 Kwartaire diensten	65	74	80	89	100	119	134	148	165
10-14 DIENSTEN	68	75	77	90	100	111	120	128	137
1-14 BEDRIJVEN	84	86	83	95	100	108	113	118	123
15 OVERHEID	88	98	102	104	100	106	108	113	116
1-15 TOTAAL	84	87	85	96	100	107	112	117	122

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, ZW-Gelderland, scenario Balanced Growth

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	91	84	92	97	100	103	107	105	105
2 Voedingsmiddelenindustrie	191	136	118	118	100	73	91	82	91
3 Textiel-, kleding en lederind.	133	50	50	100	100	100	100	83	83
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	143	121	91	109	100	85	85	77	70
5 Chemische- en rubber ind.	75	69	75	94	100	106	125	138	156
6 Metaalindustrie	105	102	76	105	100	105	114	121	121
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	71	71	86	86	100	100	114	114	129
8 Delfstoffenwinning	200	100	100	100	100	100	100	100	100
1-8 NIJVERHEID	124	104	85	105	100	94	101	101	101
9 BOUWNIJVERHEID	73	86	76	97	100	105	108	111	109
10 Woningbezit	50	50	50	75	100	100	100	100	100
11 Handel	44	59	62	82	100	113	143	167	186
12 Vervoer- en com. bedr.	55	71	61	89	100	95	103	100	95
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	35	39	49	76	100	124	150	161	169
14 Kwartaire diensten	51	61	66	83	100	119	142	160	184
10-14 DIENSTEN	43	54	59	81	100	116	141	157	171
1-14 BEDRIJVEN	68	71	70	89	100	109	125	135	143
15 OVERHEID	74	92	102	98	100	102	100	100	100
1-15 TOTAAL	69	73	72	90	100	108	124	132	140

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, Provincie Gelderland

Werkgelegenheidsontwikkeling, indexcijfers 1990=100, Nederland, scenario Balance Growth

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
1 LANDBOUW	113	104	104	102	100	97	95	89	84
2 Voedingsmiddelenindustrie	115	103	96	99	100	93	98	95	98
3 Textiel-, kleding en lederind.	198	132	95	110	100	95	92	85	90
4 Hout-, bouwmaterialen-, papier- en grafische ind.	108	102	88	101	100	91	92	89	84
5 Chemische- en rubber ind.	102	92	93	107	100	102	116	128	133
6 Metaalindustrie	128	113	102	110	100	99	103	105	104
7 Openbaar nut en aardolie-ind.	104	104	106	102	100	106	113	117	120
8 Delfstoffenwinning	70	100	90	100	100	110	110	120	120
1-8 NIJVERHEID	121	107	97	105	100	97	101	102	102
9 BOUWNIJVERHEID	118	121	90	101	100	105	109	111	109
10 Woningbezit	61	82	88	88	100	106	109	112	112
11 Handel	76	79	76	91	100	107	122	135	145
12 Vervoer- en com. bedr.	84	86	87	95	100	97	100	100	97
13 Bank-, verzekeringswez. en zakelijke diensten	60	68	72	90	100	114	131	138	143
14 Kwartaire diensten	65	74	80	89	100	115	132	147	167
10-14 DIENSTEN	68	75	77	90	100	110	125	135	145
1-14 BEDRIJVEN	84	86	83	95	100	107	118	125	131
15 OVERHEID	88	98	102	104	100	102	102	104	104
1-15 TOTAAL	84	87	85	96	100	106	116	122	128

Bron: 1975-1993 CBS; 1994-1995 CEP'94, CPB; 1996-2015 Nederland in Drievoud, CPB.

Bewerking Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

